

УДК 336.71

КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Шаповалова С.М., Костіна А.І.

QUALITY AND QUANTITY ASPECTS OF COMMERCIAL BANK RESOURCE MANAGEMENT

Shapovalova S.M., Kostina A.I.

У статті розглянуто необхідність відокремлення кількісних та якісних аспектів управління ресурсами комерційного банку. З'ясовано, що таке відокремлення дозволить забезпечити єдність підходів та методів в управлінні банківськими ресурсами, а тому створить умови для удосконалення цього процесу. Наведено приклад депозитно-кредитної політики банку. Розкрито необхідність макро- та мікрорівневих вимог діяльності банку та визначено їх орієнтири. Здійснено класифікацію методів управління за кількісними та якісними ознаками.

Ключові слова: ресурси комерційного банку, кількісні та якісні характеристики управління ресурсами, ефективність банківської діяльності.

Постановка проблеми. Для якісного управління будь-яким об'єктом важливо дотримуватися чітко встановленого алгоритму. Не є виключенням управління ресурсами комерційного банку. Оскільки ресурси комерційного банку мають кількісні та якісні характеристики, то ефективність управління ними важливо здійснювати у розрізі якісних та кількісних підходів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням якісних та кількісних аспектів формування банківських ресурсів і управління ними займалися такі провідні українські вчені як Васюренко О.В., Вовчак О.Д., Лаврушин О.І., Маркова О.М., Мороз А.М. [1, 2, 3, 4, 5]. В цих роботах проаналізовано ресурсну базу комерційних банків, досліджено основні якісні та кількісні аспекти ресурсної політики та загострено увагу на сучасних методах управління ресурсами комерційного банку. Тому розробка ефективних способів управління банківськими ресурсами, у контексті якісних та кількісних чинників є найважливішим завданням економістів.

Дана проблематика в працях зарубіжних вчених також знайшла своє відображення. Так у роботі таких авторів як Дж. Едвін Долан, Дж. Розмарі Кемпбелл, Колін Д. Кемпбелл [6] досліджено управління ресурсами комерційного банку в контексті його головної мети – збільшення його прибутку, який поєднує в собі як якісні так і кількісні аспекти.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на наявні наукові роботи та значні внески у вирішенні питань, котрі пов'язані з формуванням досконалої ресурсної бази комерційних банків, слід наголосити, що в економічній літературі відсутні єдині методи, або єдиний підхід, щодо ефективного управління ресурсами банку.

Єдність методів або підходів до управління ресурсами великою мірою визначається критеріями, які мають чи кількісний, чи якісний характер. Кількісними критеріями ресурсів комерційного банку є їх кількість. Якісними критеріями ресурсів комерційного банку є їх структура, джерела надходження.

Тому, управління ресурсною базою комерційних банків слід здійснювати у двох напрямках, а відповідно – використовувати методи або підходи кількісного або якісного характеру.

Метою статті є дослідження особливостей управління банківськими ресурсами, і на цій основі – вдосконалення процесу управління ними на підставі чинників, що визначають кількісні та якісні аспекти.

Виклад основного матеріалу. Поняття «банківські ресурси» може визначатися у вузькому розумінні – як акумульовані банком вільні грошові кошти економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку; та у широкому розумінні – не лише як «засоби» і «запаси», а й як «можливості». Тому у дане поняття необхідно включити можливості банку отримувати прибуток від проведення доходних банківських операцій. Розмір прибутку має бути достатнім для створення резервів, зростання банку і виплати дивідендів.

У сучасній банківській практиці під управлінням банківськими ресурсами на мікрорівні розуміють діяльність банку, котра пов'язана із залученням грошових коштів вкладників та інших кредиторів, визначенням розміру і відповідної структури джерел грошових коштів, у тісному зв'язку з їх розміщенням.

Як наголошує Вовчак О.Д., під ресурсами банку слід розуміти сукупність грошових коштів, що знаходяться у його розпорядженні й використовуються ним для здійснення активних та інших операцій [2].

Якісний аспект в управлінні ресурсами комерційного банку починає реалізовуватись при класифікації банківських ресурсів. Зокрема багато авторів виділяють лише два їх види: власні кошти і залучені ресурси банку.

О.І. Лаврушин, зокрема, розділяє ресурси банку на власний капітал і позичені кошти [3]. Сьогодні ж все частіше застосовується більш глибока класифікація ресурсів за економічним змістом, згідно з яким ресурси розділяють на три види: власні, залучені і позичені. Згідно такій структурі, як правило, власні кошти складають лише від 8 до 18% ресурсів банку, коли залучені та запозичені банківські ресурси формують переважну частину банківських ресурсів (85—90 %).

Управління ресурсами банку полягає в плануванні залучення грошових коштів з найбільш вигідними умовами для банку і надалі їх розміщенням з метою отримання максимального прибутку, забезпечуючи при цьому ліквідність.

При управлінні ресурсами комерційний банк повинен спиратися на дворівневу схему управління: державний рівень (тобто здійснювати управління через НБУ з використанням різних фінансових інструментів) та рівень комерційного банку.

Під ефективним управлінням ресурсами банку слід розуміти таку депозитно-кредитну політику комерційного банку, яка орієнтована на кількісні та якісні підходи в формуванні і використанні ресурсів, які в свою чергу містять в собі методи управління, а також макро- і мікрорівневі вимоги (рис. 1).

До макрорівневого рівня управління ресурсами слід віднести:

1. Надання кредитів Національним банком України комерційним банкам, що безпосередньо впливає на розмір їх пасивів. При цьому велике значення – буде набувати процентна політика НБУ, котра в свою чергу буде виступати фактором регулювання попиту на міжбанківський кредит.

2. Операції на відкритому ринку операції з купівлі-продажу державних цінних паперів, що можуть як збільшувати, так і зменшувати розмір пасивів банку.

3. Встановлення економічних показників регулювання діяльності комерційних банків: мінімальний розмір статутного фонду, співвідношення між розміром власних коштів банку і сумою активів, обов'язкові резерви, показники ліквідності та інші показники.

До мікрорівня слід віднести:

1. Виконання вимог НБУ щодо дотримання встановлених економічних нормативів.

2. Не допускання наявності в банку коштів, які не приносять доходу, крім тієї її частини, яка забезпечує формування обов'язкових резервів.

3. Підтримування певного співвідношення між власними і залученими коштами.

4. Забезпечування одержання банком прибутку за рахунок залучення якомога «дешевших» ресурсів.

5. Забезпечування взаємозв'язку і взаємоузгодженості між депозитними операціями і операціями по видачі позик за їх строками та сумами.

6. Особливу увагу в процесі організації депозитних операцій приділяти строковим депозитам, які в найбільшій мірі забезпечують підтримку ліквідності балансу банку.

7. Здійснювання заходів щодо розвитку банківських послуг і підвищенню якості та культури обслуговування клієнтів, що буде сприяти залученню вільних грошових коштів.

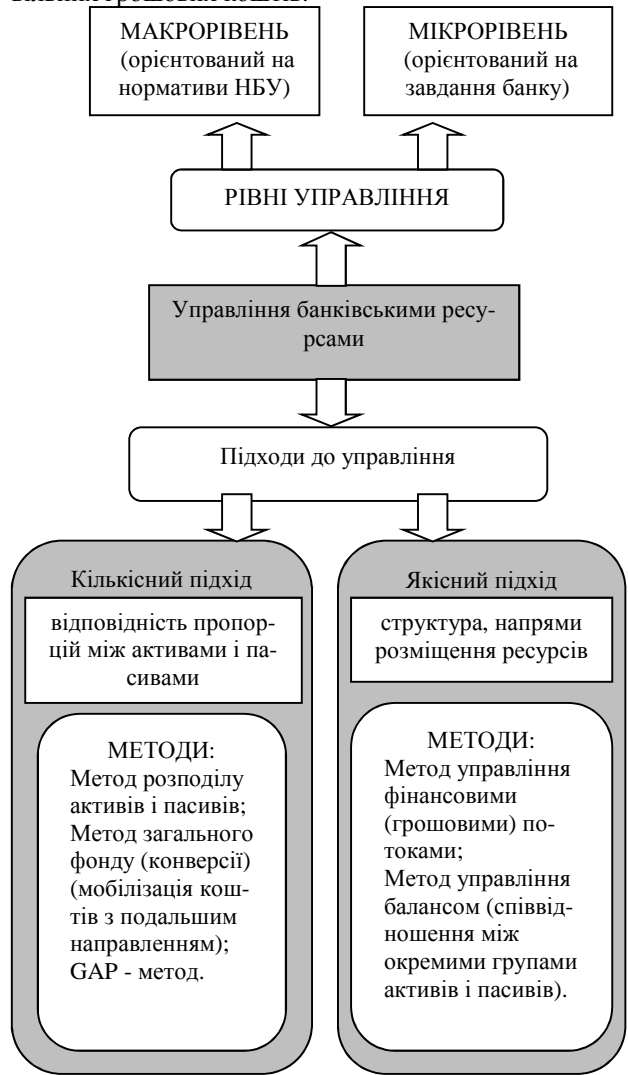

Рис. 1. Кількісні та якісні підходи до управління банківськими ресурсами (*складено авторами)

Отже, виходячи з кількісного та якісного підходів до управління ресурсами, слід зазначити, що проблеми управління ресурсами, з котрими банк стикається у процесі своєї діяльності, мають дві взаємодоповнюючі сторони, кількісну та якісну.

Кількісна сторона полягає у розвитку як пасивних так і активних операцій, метою котрого є залучення якомога найбільшої кількості ресурсів та їх розміщення.

Якісна сторона управління залученими ресурсами та їх розміщенням тісно пов'язана з розробкою

заходів щодо залучення та напрямів їх розміщення, що дозволяє найбільш ефективно їх використовувати. Для цього можливо використання усіх можливих заходів, що стимулюватимуть залучення вкладів і забезпечуватимуть їх збереження.

Основними напрямками даної діяльності можна виділити наступні:

- 1) розвиток нових видів вкладів, які б відповідали зростаючим потребам клієнтів;
- 2) стимулювання залучення ресурсів через збільшення та диференціацію відсоткової ставки;
- 3) удосконалення порядку та методів виплати відсотків;
- 4) розвиток спектра додаткових послуг вкладникам;
- 5) підвищення якості обслуговування клієнтів.

Кожен із даних методів взаємодоповнює один одного, тому для банків буде доцільно застосовувати їх не окремо, а спільно.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Управління банківськими ресурсами являє собою складний процес їх формування і розміщення.

Необхідність ефективного управління ресурсами банку, а також вдосконалення даного процесу обумовлюється зростаючою конкуренцією на банківському ринку, змінами в структурі залучених ресурсів, високим рівнем вимог до банків користувачами банківських послуг.

Ефективність системи управління ресурсами можна підвищити за рахунок вдосконаленого процесу управління ресурсами на підставі чинників, котрі визначають кількісні та якісні аспекти.

В свою чергу, ефективно управління ресурсами банку надасть можливість забезпечити фінансовими інструментами стратегічний розвиток банку. Тому у подальших дослідженнях будуть висвітлені заходи щодо підвищення ефективності процесу управління ресурсами банку.

Л і т е р а т у р а

1. Васюренко О.В. Банківські операції: Навч. посіб. - 4-те вид., перероб. і доп. / О. В. Васюренко - К.: Знання, 2004. - 324 с.
2. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа./ О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 564 с.
3. Лаврушин О. И. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент) / Под ред. О.И. Лаврушина. - М.: «Юрист», 2006. – 320 с.
4. Маркова О.М. Банковские операции: учебник для бакалавров / О.М. Маркова, Н.Н. Мартыненко, О.С. Рудакова, Н.В. Сергеева. – М.: Издательство Юрайт, 2012. – 537 с.
5. Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф., Савлук М. І. Банківські операції : Підручник. — 2-ге вид., випр. і доп. / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. — К.: КНЕУ, 2002. — 476 с.
6. Эдвин Дж. Долан, Колин Д. Кэмпбелл, Розмари Дж. Кэмпбелл Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Под ред. Е. Лескова В. Лукашевича и М. Ярцева. - Санкт-Петербург: 1991. – 448 с.

R e f e r e n c e s

1. Vasjurenko O.V. Bankivski operacii: Navch. posib. - 4-te vid., pererob. i dop. / O. V. Vasjurenko - K.: Znannja, 2004. - 324 s.
2. Vovchak O.D. Kredit i bankivska sprava./ O.D. Vovchak, N.M. Rushhishin, T.Ja. Andrejkiv. – K.: Znannja, 2008. – 564 s.
3. Lavrushin O. I. Upravlenie dejatel'nost'ju kommercheskogo banka (bankovskij menedzhment) / Pod red. O.I. Lavrushina. - M.: «Jurist», 2006. – 320 s.
4. Markova O.M. Bankovskie operacii: uchebnik dlja bakalavrov / O.M. Markova, N.N. Martynenko, O.S. Rudakova, N.V. Sergeeva. – M.: Izdatel'stvo Jurajt, 2012. – 537 s.
5. Moroz A. M., Puhovkina M. F., Savluk M. I. Bankivski operacii : Pidruchnik. — 2-ge vid., vipr. i dop. / A. M. Moroz, M. I. Savluk, M. F. Puhovkina ta in.; Za red. d-ra ekon. nauk, prof. A. M. Moroz. — K.: KNEU, 2002. - 476 s.
6. Jedvin Dzh. Dolan, Kolin D. Kjempbell, Rozmari Dzh. Kjempbell Den'gi, bankovskoe delo i denezhno-kreditnaja politika / Pod red. E. Leskova V. Lukashevicha i M. Jarceva. - Sankt-Peterburg: 1991. – 448 s.

Шаповалова С.М., Костина А.И. Количественные и качественные аспекты управления ресурсами коммерческого банка

В статье рассмотрена необходимость разграничения количественных и качественных аспектов управления ресурсами коммерческого банка. Установлено, что такое разграничение позволит обеспечить единство подходов и методов управления банковскими ресурсами, а потому создаст условия для усовершенствования этого процесса. Приведен пример депозитно-кредитной политики банка. Раскрыта необходимость макро- и микроуровневых требований к деятельности банка и определены их ориентиры. Предложена классификация методов управления по количественным и качественным признакам

Ключевые слова: ресурсы коммерческого банка, количественные и качественные аспекты управления ресурсами, эффективность банковской деятельности.

Shapovalova S.M., Kostina A.I. Quality and quantity aspects of commercial bank resource management

The article considers the necessity of quantitative and qualitative aspects of commercial bank resource management separation. It was found that this separation will allow for the unity of approaches and methods in bank resources management, it will create the conditions for improving resource management. An example of deposit and loan policy is shown. The necessity for macro-and micro-level requirements for the bank's activities and determine their orientation are revealed. Classification of criteria of quantitative and qualitative resource management is also made.

Keywords: commercial bank resources, resource management quantitative and qualitative characteristics, efficiency of banking.

Шаповалова Світлана Михайлівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри банківської справи і фінансової безпеки Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, ann_shap91@mail.ru.

Костіна Анастасія Ігорівна - магістрант кафедри банківської справи і фінансової безпеки Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля.

Рецензент: Ляшенко О.М. - доктор економічних наук, професор, завідувача кафедрою банківської справи і фінансової безпеки Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, м. Луганськ, Україна.

Стаття подана 20.12.2013